

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ТРУХИМ ЛІЛЯ РОМАНІВНА

МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

051 «Економіка»

(галузь наук – Соціальні та поведінкові науки)

Автореферат

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті
імені Василя Стефаника

Науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики

Пілько Андрій Дмитрович

Рецензент: к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Стефінін Володимир Володимирович

Захист відбудеться «29» червня 2023 р.

Завідувач кафедри

Леся ДМИТРИШИН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Науково-методичні засади сталого розвитку економічних систем.....	6
1.1 Стратегії сталого розвитку як нова парадигма розвитку.....	6
1.2. Особливості сталого розвитку регіональних систем.....	9
1.3 Аналіз зарубіжного досвіду розроблення стратегій сталого розвитку.....	15
РОЗДІЛ 2. Актуальні задачі аналізу та моделювання сталого розвитку.....	19
2.1 Проблемно-програмна ситуація розвитку регіонів	19
2.2 Актуальні питання моделювання сталого розвитку регіонів.....	24
РОЗДІЛ 3. Моделювання сталого розвитку регіону в сучасних умовах.....	32
3.1 Сучасний рівень соціо-еколого-економічного розвитку Івано-Франківської області та особливості його моделювання	33
3.2 Перспективні напрями моделювання процесів управління сталим розвитком	40
3.3 Врахування реалій сучасного військового стану в Україні в процесі моделювання сталого розвитку регіону.....	45
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	56

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Дослідження сталого розвитку регіону дає можливість вибрати напрямки розвитку, які не лише забезпечують економічне зростання, а й мають мінімальний вплив на довкілля та забезпечують соціальну справедливість.

В сучасній Україні особливу вагу надають розробкам, спрямованим на сталий розвиток регіонів і оптимальну організацію житлового простору. Проте, при прийнятті державних рішень у сфері регіональної та місцевої політики недостатньо береться до уваги територіальний аспект розвитку країни. У контексті посилення законодавства та збільшення ролі органів місцевого самоврядування в Україні, є можливість внести корективи до системи сталого розвитку регіону з метою підвищення її ефективності.

Мета та завдання роботи. Мета даної роботи полягає в удосконаленні існуючих науково-методичних підходів до вирішення задачі моделювання стратегій сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано та вирішено наступні завдання:

- оцінити та проаналізувати сучасний рівень соціо-еколого-економічного розвитку Івано-Франківської області та його динаміку;
- розглянути стратегії сталого розвитку як нову парадигму розвитку;
- проаналізувати особливості сталого розвитку регіональних систем;
- провести аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду формування та моделювання стратегій сталого розвитку регіону;
- на концептуальному рівні сформулювати модель стратегії сталого розвитку регіону;

- розглянути актуальні питання моделювання сталого розвитку регіону;
- ідентифікувати перспективні напрями моделювання процесів управління сталим розвитком з урахуванням реалій сучасного військового стану в Україні та перспективної післявоєнної відбудови.

Об'єкт дослідження – процеси соціо-еколого-економічного розвитку регіону.

Предмет дослідження є теоретичні положення, методичні підходи і прикладні аспекти моделювання стратегій сталого розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення мети, поставленої у дипломній роботі, були застосовані різні загальні та спеціальні наукові методи. Зокрема, використовувався системний аналіз для аналізу теоретичних та методичних основ системи сталого розвитку. Абстрактно-логічний метод застосовувався для уточнення сутності основних понять, визначень і категорій. Метод аналогій був використаний для порівняння процесів, явищ та тенденцій з метою оцінки їх впливу на різні групи. Комплексний аналіз використовувався для встановлення загальних закономірностей трансформації. Графічно-аналітичний метод застосовувався для визначення показників економічної, екологічної та соціальної ефективності розвитку регіону.

Апробація результатів роботи. Основні результати дослідження оприлюднено у міжнародному науковому журналі «Бізнес Інформ» № 10 '2021 у статті Пілько А.Д., Трухим Л.Р. «Перспективні напрями моделювання процесів оцінки й аналізу інвестиційної складової соціально-економічного розвитку регіону».

Практичне значення отриманих результатів. За умови подальшого розвитку обраного напрямку досліджень, його результати матимуть беззаперечну практичну цінність. З практичної точки зору заслуговують на увагу сформовані автором дипломної роботи рекомендації щодо формування стратегій сталого

розвитку регіону з урахуванням наявного рівня соціо-еколого-економічного розвитку та динаміки його зміни.

Структура дипломної роботи. Основний зміст роботи викладено на 59 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 32 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У РОЗДІЛІ 1 "НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ" проведено аналіз стратегій сталого розвитку як нової парадигми розвитку. Досліджено основні принципи і концепції сталого розвитку, які засновані на ідеї забезпечення поточних потреб суспільства без шкоди майбутнім поколінням. Розглянуто роль уряду, бізнесу, громадськості та академічних установ у формуванні і реалізації стратегій сталого розвитку. Особливу увагу приділено регіональним системам та їхнім особливостям у контексті сталого розвитку. Проаналізовано існуючі методики оцінки сталого розвитку регіонів та показники, які використовуються для вимірювання рівня сталого розвитку. Також проведено аналіз зарубіжного досвіду розроблення стратегій сталого розвитку. Вивчено кращі практики та приклади з інших країн, де вже були успішно впроваджені стратегії сталого розвитку. Розглянуто інструменти, методи та підходи, що використовуються в цих стратегіях, а також роль уряду, громадськості та бізнесу у реалізації сталого розвитку.

У РОЗДІЛІ 2 "АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ" досліджуються проблемні ситуації розвитку регіонів та актуальні питання моделювання сталого розвитку регіонів. Аналізуються фактори, що впливають на сталість регіональних систем, такі як економічні виклики, соціальна нерівність, екологічні проблеми, демографічні зміни та інші. Аналізуються проблеми, що виникають у процесі формування та реалізації стратегій сталого розвитку на регіональному рівні. Розглядаються актуальні питання моделювання сталого розвитку регіонів. Аналізуються підходи до вивчення питань управління сталим розвитком з використанням можливостей економіко-математичного моделювання сталого розвитку, системного аналізу, сценарного підходу та інших методів. Акцентується увага на розробці і використанні моделей, які дозволяють

оцінювати вплив різних стратегій та напрямів регіональної і загальнодержавної політики на соціо-еколого-економічний розвиток регіонів.

У РОЗДІЛІ 3 "МОДЕЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ" досліджується моделювання процесів управління сталим розвитком, зокрема на прикладі Івано-Франківської області. Аналізується сучасний стан соціо-еколого-економічного розвитку даного регіону та розглядаються перспективні напрями моделювання сталого розвитку на регіональному рівні. Проводитиме аналіз економічних показників, показників соціальної сфери, показників розвитку інфраструктури, екологічної ситуації та інших аспектів, які визначають сталий розвиток регіону. Досліджується поточний рівень розвитку та визначаються проблемні аспекти, які потребують уваги при розробці стратегій сталого розвитку. Також розглядаються перспективні напрями моделювання та управління сталим розвитком в регіоні. Акцентується увага на розробці стратегій та окремих аспектів регіональної політики, які сприятимуть ефективному управлінню регіональним розвитком та досягненню цілей сталого розвитку. Також розглядається врахування реалій сучасного військового стану в Україні при моделюванні сталого розвитку. Врахування політичних, економічних, соціальних, екологічних та геополітичних викликів, що виникають в сучасних умовах, дозволяє розробити більш повні та реалістичні моделі формування та реалізації стратегій розвитку регіону.

ВИСНОВКИ

Регіональний сталий розвиток виступає як невід'ємна складова загального сталого розвитку держави та світу і ґрунтується на обґрунтуванні економічних, екологічних та соціальних цілей та завдань.

У подальших дослідженнях необхідно зосередитися на розробці заходів щодо вдосконалення правової та організаційної системи держави для забезпечення сталого розвитку її регіонів.

Для досягнення сталого розвитку Івано-Франківської області необхідно спрямувати зусилля на ефективне використання природно-ресурсного потенціалу території, покращення екологічної ситуації, максимальне використання транспортно-географічного положення області та зменшення територіальних диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку адміністративних районів області.

Для моделювання сталого розвитку регіону можна використовувати послідовність етапів, таких як розробка моделі залежності ВРП на душу населення від рівня інвестицій, побудова моделі сталого регіонального розвитку і гібридної інтегральної моделі, що враховує взаємозв'язок рівня розвитку виробництва та доходів населення.

Стратегії сталого розвитку регіону формуються на основі довгострокових прогнозів, які охоплюють критерії сталого розвитку.

Сучасний актуальний напрямок полягає у розробці простіших моделей, які дозволяють оперативно оцінювати вплив окремих кроків влади та бізнесу на екологічні, економічні та соціальні показники, при цьому не потребуючи великих обсягів інформації.

Ефективність реалізації стратегії життєдіяльності регіону, яка є передумовою сталого розвитку, залежить від створення комплексної інформаційно-аналітичної системи моніторингу екологічних, соціальних та економічних процесів.

Комплексна еколого-економічна оцінка стану регіону включає аналіз таких компонентів, як стан навколишнього середовища, природоресурсна система, умови господарської діяльності, формування особистості, технічна інфраструктура, результати праці, сфера споживання, система управління та інші.

Важливим завданням у сучасному складному періоді є розвиток підприємницької діяльності в Україні як ефективного інструменту підтримки економіки країни, що потребує підвищеної уваги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, 2000. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU00044>
2. «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
3. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна». 2017. URL: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf. URL: <https://ukraine.un.org/uk/49413-2017-національна-доповідь-«цілі-сталого-розвитку-україна»>
4. Inter-agency and Expert Group on SDG Indicators. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/>
5. В.Є. Реутов Розробка моделі сталого розвитку регіонів України. Інвестиції: практика та досвід № 6/2010. С. 33-38.
6. Стратегічний менеджмент. [текст] навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М.П., [М.П. Бутко, М.Ю. Дітковська, С.М. Задоржна та ін.] – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 376 с
7. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М. Боголюбова. – К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с.
8. Борщук Є.М. Основи теорії стійкого розвитку еколого-економічних систем : [монографія] / Є.М. Борщук. – Львів : Растр-7, 2007. –435 с.

9. Мельнишин Л.В. Регіональна політика стосовно сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. вип. 2(45). С. 118-126.
10. Чуріканова О.Ю., Загорулько К.А. Аналіз індикаторів сталого розвитку. Економіка та держава. 2017. №2. С.56-30.
11. Запатріна І.В. Керівництво «Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні», 2018. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/enterprise-support/sdg-business-role-enhancement.html>
12. Поліщук В.Г., Захарчук О.М. Фінансове забезпечення сталого розвитку Канади: досвід для України. Економічний форум. 2016. № 2. С. 286–294.
13. A Federal Sustainable Development Strategy for Canada 2019 to 2022. Environment and Climate Change Canada Public Inquiries Centre. URL : http://www.fsds-sfdd.ca/downloads/FSDS_2019-2022.pdf
14. Вахович І.М. Закордонний досвід становлення регіональної політики фінансового забезпечення сталого розвитку. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2009. - Випуск 5. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Aktualni-problemy-rozvytkuekonomiky-regionu>
15. Аніщенко В.О. Створення моделі стану соціо-еколого-економічної системи регіону: теоретичні та методологічні аспекти / В.О. Аніщенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 133- 144.
16. https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/index.html.

17. <https://yur-gazeta.com/golovna/shcho-zminitsya-u-sistemi-formuvannya-i-realizaciyi-derzhavnoyi-regionalnoyi-politiki.html>.
18. https://www.researchgate.net/publication/366191641_SUCASNA_PROBLEMATIKA_REALIZACII_CILEJ_STALOGO_ROZVITKU.
19. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
20. Поліщук О.А., Поліщук О.Т. SWOT-аналіз Вінницької області як передумова розроблення стратегічних рішень в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 24, частина 3 • 2019. С. 41-47.
21. <https://www.if.gov.ua/storage/app/sites/24/documentu-2021/10-06-2021-plan-zakhodiv-realizatsii-strategii-na-2021-2023-roki-ivano-frankivskoi-oblasti.pdf>
22. Пілько А. Д., Гарда Т. П., Моделювання процесів оцінки й аналізу рівня соціо-еколого-економічного розвитку регіону. Проблеми економіки № 2, 2017. С. 324-330
23. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Белікова Н. В., Козирєва О. В. Методичне забезпечення інтегрального оцінювання складових сталого розвитку регіонів України (на прикладі екологічної складової). БІЗНЕСІНФОРМ № 6 '2022. С. 31-42
24. Пілько А. Д., Трухим Л. Р. Перспективні напрями моделювання процесів оцінки й аналізу інвестиційної складової соціально-економічного розвитку регіону. БІЗНЕСІНФОРМ № 10 '2021. С. 116 - 121
25. Пілько А. Д., Грабовецька Г. Д. «Модель оцінки інвестиційного потенціалу регіону» Проблеми економіки № 4, 2017. С. 219-224

26. Пілько А. Д. Формування моделі оцінювання та аналізу соціального напруження та її застосування в дослідженнях соціально-економічного розвитку регіону. Наукові перспективи № 1(19) 2022. С. 361-374
27. Карпінський Б. А., Карпінська О. Б., Шевців А. Б. «Генезис науково-практичних засад програм сталого розвитку в Україні» БІЗНЕСІНФОРМ № 07 '2020. С. 83 – 92
28. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» N 280/97-ВР від 21.05.2022 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-D0%B2%D1%80>
29. Sustainable development report 2021 URL : <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf>
30. Ruiz Estrada, Mario Arturo, How Much Inflation and Unemployment Worldwide Can Generate the Russo-Ukrainian War Crisis? 2022. URL: <https://ssrn.com/abstract=4131388>
31. Буряк Є. В., Редько К.Ю., Чорновол А.О. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни (Євроінтеграційні аспекти). Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 34/2022. С. 135-143.
32. Стан та потреби бізнесу в Україні: відмінності в оцінках місцевої влади та бізнесу. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15213>.